

AVRUPA’NIN MÜLTECİ POLİTİKASI EUROPE’S REFUGEE POLICY

Zehra Hopyar

Yüksek Lisans Adayı, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
zehrahopyar@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Anahtar Kelimeler:
Avrupa'nın Göç Politikası
Sığınmacı
Mülteci
Avrupa Birliği

Kavram itibariyle göç, basit bir ifadeyle, süresi ve nedeninden bağımsız yer değiştirme hareketidir ve insanlığın en eski tarihlerinden bu yana devam etmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan en uzun soluklu ve en ciddi mülteci krizinin meydana geldiği göç dalgası, Suriye iç savaşının neticesinde gerçekleştiği kabul edilmektedir. Uzun süre yokmuş gibi davranılan bu göç dalgası, 2015 yılı itibariyle öncelikle denize kıyısı olan AB ülkelerini ardından Almanya ve diğer Kuzey Avrupa ülkelerini etkilemesiyle sorunu, AB ülkeleri için de bölgesel olmaktan çıkarmıştır. Birliğin güçlü ülkelerinden biri olan Almanya müzakere masasına oturmuş ve çözüm için diğer AB ülkelerine öncülük etmeye başlamış ve bunu halen devam ettirmektedir. Buna rağmen üzerinde tamamen anlaşılmiş ve birlik ülkelerinin çoğunluğunu tatmin eden bir göç politikası oluşturamayan AB, mülteciler ve ülkeler arasında yaşanan krizi derinleştirmektedir. Bu makale Avrupa'nın uygulamakta olduğu mülteci politikasını, seçilmiş dört ülkenin yaklaşımları ve yaşananlarla çokça gündeme gelmiş iki kamp bağlamında incelemektedir. Bu amaçla çalışmada AB sığınma hukukunun çerçevesi çizilerek uygulamalardaki hak ihlalleri üzerine çalışılmaktadır. Çalışmada kullanılan analiz ve istatistik veriler ulusal ve uluslararası oluşumların araştırmalarına dayalıdır. Çalışmanın en önemli bulgularından biri, yaşanan hak ihlalleri üzerinde birliğin ortak bir hukuki çerçeveye sahip olmaması ve yaptırımlar noktasındaki eksikliklerin yetersizliğidir.

© 2016 PESA Tüm hakları saklıdır

ARTICLE INFO

Keywords:
Europe's Migration Policy
Asylum Seeker
Refugee
European Union.

ABSTRACT

Migration in the abstract, simply, it is displacement movement independent from its duration and reason and it has continued since the oldest days of humankind. Migration notion has been divided into varieties and it can be explained with many variables. Migrations which are lived in this century, former migrations or general notion of migration are not independent from this description. Lived after the war that is long termed and most serious refugee crisis is accepted to have occurred as a result of civil war in Syria. Notwithstanding European Union member countries maintain disregard of experiences and least being affected policy. After dead body of Syrian Aylan Kurdi came ashore Europe open doors for refugees. By year 2015, firstly, European Union countries that have a coast on after Germany and other northern Europe countries be affected by intensive migration wave. No longer this issue has not regional. Germany which is one of powerful countries of union has begun to negotiate and Pioneer European Union countries and this is still continued. European Union should come to an agreement on common migration policy. In this article, some terms about migration try to explain shortly and brief chronological analysing of judicial process of migration policy of European Union has been done. Attitudes of European Union countries about migration wave try to

exemplify and these attitudes have been evaluated in the context of international law and human rights. This article aims to create awareness what is happening and in this direction submission of suggestion and specify unwilling attitudes of Europe on this topic.

© 2016 PESA All rights reserved

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'ndan beri dünyanın karşılaştığı çok boyutlu ve en büyük göç hareketi olan mülteci krizi Suriye iç savaşıyla yaşanan göç dalgasının eklenmesinden sonra kontrol edilemez bir hal almıştır. Önceleri komşu ülkelerin en çok etkilendiği ve sahip çıktığı bir olay iken süreç içerisinde bu dalga Avrupa'ya kadar uzanmıştır. 2015 yılının ilk günlerinde İtalya açıklarında mürettebatsız ve kontrolünü kaybetmiş şekilde kurtarılan "Ezadeen" adlı gemide 450 kaçak mültecinin bulunması, Avrupa'nın krizin dışında kalamayacağını kabullenişinin ilk adımlarından biri olarak görülebilmektedir (URL-1). Fakat bu kabullenişin eyleme dönüşü ancak aynı yılın yaz aylarında benzer olayların sayısının artışı ve diğer ülkelerin duruma dikkat çekmesi üzerine gerçekleşmiştir. O tarihten itibaren özellikle Balkan rotasını kullanarak Avrupa Birliği (AB)'ne ulaşan mülteciler birlik üyesi ülkeleri zaman zaman kendi içlerinde mücadele etmek ve bir insanlık sınavı vermek durumunda bırakmıştır. Bu sürece dair örneklerin bir kısmı yazının ilerleyen bölümlerinde detaylandırılmıştır.

Bu büyük göç hareketinin dışında kalamayan Avrupa'nın sığınmacılara olan tutumu çokça eleştirilmiştir. Söz konusu tutumu ortaya koymak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Yaşanan insan hakları ihlallerinin ortaya çıkarılması ve onlara kayıtsız kalınmamasının gerekliliği de gerekçeler arasındadır. Ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarına yansıyan haberler, saha çalışmaları, hazırlanan raporlar ve istatistiki verilerin kullanılmasıyla oluşturulan çalışma yaşananlar noktasında farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'nin Haziran ayında yayınladığı "Küresel Eğilimler Raporu" verilerinde dünya genelinde baskı, zulüm ve şiddet olayları sebebiyle zorla yerinden edilmiş kişi sayısının 2014 yılında 59.5 milyon iken 2015 yılında 65.3 milyona çıktığı ifade edilmiştir. Bu insanların 21.3 milyonu mülteci, 40.8 milyonu ise ülkeleri içinde yerinden edilmiş insanlardan oluştuğu söylenmiştir. Sığınmacı konumundaki insan sayısı ise 3.2 milyon olarak kaydedilmiştir (URL-2). Söz konusu raporun diğer verilerine göre 2015 yılında en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ilk beş ülke sıralaması şöyledir:

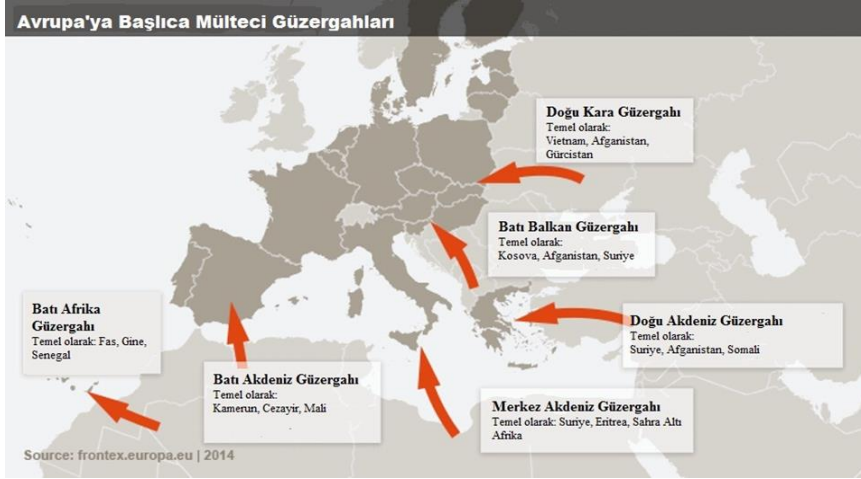
- i. Türkiye: 2.5 milyon
- ii. Pakistan: 1.6 milyon
- iii. Lübnan: 1.1 milyon
- iv. İran: 979,400
- v. Etiyopya: 736,100

Yaşanmakta olan mülteci krizine sahip çıkan ve sığınmacılara kapılarını açan ülkeler yukarıda görülmektedir. Mülteci krizi başladığından bu yana çokça siyasi ve toplumsal tartışmaya sebep olmasına rağmen Avrupa ülkelerinin bu listede yer almadığı görülmektedir.

2015 yılında en fazla mülteci üreten ilk beş ülke sıralaması aşağıdaki gibidir:

- i. Suriye: 4.9 milyon
- ii. Afganistan: 2.7 milyon
- iii. Somali: 1.12 milyon
- iv. Güney Sudan: 778.700
- v. Sudan: 628.800

Şekil 1: Avrupa'ya Başlıca Mülteci Güzergâhlar

Kaynak: frontex.europa.eu [10.07.2017]

Mültecilerin Avrupa'ya giderken kullandıkları ana güzergâhlar yukarıdaki resimde gösterildiği şekildedir. Fakat bu güzergâhların kullanımı, Macaristan'ın sınırlarını mültecilere kapatması ve ülkeye kaçak girenleri gözaltına almasıyla mültecilerin Sırbistan'dan Hırvatistan'a oradan Slovenya üzerinden Avusturya'ya geçmeyi planlaması örneğinde olduğu gibi Avrupa'nın tutumuna göre değişmektedir (URL-3).

Konu ile ilgili istatistiki ve genel bilgilerin ardından bazı temel kavramlar tanımlanarak anlam karmaşasını önlemek adına farklılıkları dile getirilecektir.¹ Bu bağlamda sığınmacı, başka bir ülkeye iltica etmek isteyen ve bu doğrultuda başvuruda bulunan kişiyi ifade ederken; mülteci, iltica hakkına sahip olan kişiyi tanımlamaktadır. Sığınmacı geçici, mülteci kalıcı bir statüyü ifade etmektedir. Vatansız kişiler, herhangi bir ülkeye sığınmacı olarak girip iltica ettiklerinde mülteci statüsü kazanabilmektedir.

Tanımlardaki farklılıklara rağmen insanı merkez alan bir yaklaşımla sürecin yürütülmesi gerektiği görülmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) tarafından yayınlanan 1994 İnsani Kalkınma Raporu'nda insan güvenliği yedi başlıkta açıklanmaktadır (Öner, 2015: 570-571):

- 1- Ekonomik 2- Yiyecek 3- Sağlık 4- Çevre 5- Kişisel/ Bireysel 6- Toplumsal 7- Siyasi

Söz konusu insanların göç etmesindeki sebeplerden bir ya da birkaçı yukarıda bahsedilen maddeler arasında olmasına rağmen bu insanların bazı Avrupa ülkelerinin uygulamaları yüzünden insan kaçakçı ve tacirlerinin eline düşmesine neden olmaktadır. Bu durum da insan güvenliğini zora sokan yeni tehditler yaratmaktadır. Buna göre, insan güvenliği sadece o ülke vatandaşlarının hakkı olarak görülürken sığınmacılara yönelik ayrımcı ifadeler bulunmaktadır (İbrahim, 2005: 169).

BM'e ait istatistiki veriler, ulusal ve uluslararası kuruluşların raporları ile medya taramaları kullanılarak bu çalışma oluşturulmuştur. İlk bölümde AB'nin sığınma hukukunun köşe taşları belirtilerek teori ve pratik arasındaki uyumsuz noktaların tespiti yapılmıştır. Birlikteki konumları ve süreçteki rolleri bağlamında seçilen dört ülkenin liderlerinin yaklaşımlarından kesitler verilerek tutumlarının ihlallerle ilişkisi incelenmiştir. Son olarak da yaşananlarla adından çok bahsedilen kamplardaki uygulamalara yer verilerek ihlallerin boyutu somut örneklerle desteklenmiştir.

1. AB'nin Mülteci Politikasının Hukuki Çerçevesi

¹ Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre (URL-4):

Mülteci: Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazananlara verilen addır. **Sığınmacılar:** İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne dair yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir. **Vatansız Kişi:** Herhangi bir devletin kanunlarının işleyişi çerçevesinde vatandaş olarak sayılmayan kişilere verilen addır.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, uluslararası hukuk bağlamında AB üyesi ülkeleri bağlayan ve sığınma hakkını temel bir hak olarak tanıyan ilk metindir. Sözleşme mülteciyi "ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi" (URL-5) olarak tanımlayarak mültecilerin geri gönderilmeme ilkesine vurgu yapması yönünden önemlidir. Ardından AB, 1967'te New York Protokolü'nü onaylamıştır. AB ülkeleri 1985'te Schengen sistemiyle siyasi bütünleşme ve birlikte sorun çözme politikasını benimsemeye çalışmasına rağmen göç temelli sorunlarda ortak hareket edememiştir. 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile AB vatandaşlığına vurgu yapılmıştır. Ortak dışişleri ve güvenlik politikasıyla birlikte üye ülkeler arasında sınır kontrollerini kaldırmak amacıyla Schengen, AB hukukunun parçası haline getirilmiştir. 1999'dan bu yana Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'ni kurmaya çalışan AB, mültecilerle ilgili üzerinde uzlaşmış ve tüm birlik ülkeleri için geçerli olacak bir politika oluşturmayı amaçlamıştır. Bununla, birlik ülkelerinin kendi mülteci politikalarının değerlendirilerek üye ülkelerin birbirleriyle ve diğer ülkelerle iş birliği ve dayanışma duygusunun sağlanması hedeflenmiştir.

Cenevre Sözleşmesi'nden sonra AB'nin mülteci politikasını şekillendiren uygulamaların tamamı Dublin Sistemi olarak isimlendirilmektedir. 1997'de yürürlüğe giren Dublin Yönetmeliği'nde AB üyesi ülkelere yapılan mülteci olma başvurularının incelenmesinden sorumlu üye devletin belirlenmesiyle ilgili kriterler yer almaktadır. Bu anlaşmanın yerini 2003 yılında Dublin II almıştır. Buna göre, sığınmacılara AB topraklarına ilk ayak bastıkları yerde sığınma başvurusunda bulunma hakkı verilmektedir. Fakat bu durum Akdeniz ve Ege üzerinden kuzey Avrupa ülkelerine gitmek isteyen sığınmacıların Yunanistan, İtalya, İspanya gibi ülkelerde toplanmasına neden olmaktadır. Krize dönüşen bu göç hareketi Dublin sözleşmesinin uygulanabilirliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Dublin II ile tanınan, sığınmacıların AB topraklarına ilk ayak bastıkları yerde sığınma başvurusunda bulunabilme hakkı sınırdaki AB ülkelerinin sorumluluğuna terk edilmiştir. Yaşananlar, bu ülkelerin konu üzerindeki tutumlarını değiştirmiştir. Macaristan'ın Sırbistan sınırına tel örgü çekerek sözleşmenin göçmenlerin ilk ayak bastıkları AB ülkesine gönderilmesine ilişkin kararını askıya aldığı duyurması bu duruma örnek gösterilebilmektedir (URL-6). Bu gibi kararlar karşısında ülkelerin birbirlerine takındıkları tutum oldukça serttir. Yine benzer amaç taşıyan diğer bir örnek de Almanya'nın Suriyeli sığınmacıların başvurularını kendisinin değerlendireceğini açıklamış olmasıdır (URL-7).

2010 yılında kabul edilen Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*) ile sığınma hakkı temel hak ve hürriyetler arasında sayılmaktadır. Bu şartın 19. Maddesinde toplu sınırdışı yasaklanmış ve hiç kimsenin ölüm cezası, işkence veya herhangi bir kötü muamele ile karşılaşacağı ülkeye geri gönderilemeyeceği, sınırdışı veya iade edilemeyeceği belirtilmiştir (Ekşi, 2016: 32). Buna rağmen yukarıda sözü geçen sınırlara tel örgü çekme gibi insanlık dışı uygulamalarla karşılaşıldığı da gözden kaçırılmamalıdır.

Artarak devam eden göç, ilgili ülkelerin şikâyetlerini artırmış ve onları sınır güvenliğini sağlayan bir birlik oluşturmaya teşvik etmiştir. Frontex adı verilen bu birlik, Avrupa'nın dış sınırlarını korumakla görevlendirildiğinden sığınmacıların sınırlardan geçmesine izin verilmediği askeri operasyonlar düzenlemektedir. Ekim 2013'te İtalya'nın Lampedusa Adası yakınlarında yüzlerce mülteciyi taşıyan teknenin batmasıyla yaşanan kayıplar (URL-8) ve yine sonrasında çok kez tekrarlanan benzer olaylar söz konusu birliğin varlığının bir kez daha sorgulanmasına neden olmuştur. Ayrıca Akdeniz'deki insan kaçakçılığıyla mücadele için oluşturulan Sophia Misyonu'nun süresini uzatarak görev alanını genişletmek istediğini açıklayan AB'ye Uluslararası Af Örgütü Libya sahil güvenliklerinin yaptıkları insan hakları ihlallerini dile getiren ve vurgulayan bir açıklamayla cevap vermiştir (URL-9). Uluslararası Af Örgütü yetkilileri, söz konusu bölgedeki mültecilerin 90'ı ile konuştuklarını ve bunların en az 20'sine Libya Sahil Koruma personeli tarafından silahla ateş açıldığı, şiddet gösterildiği; diğerlerinin ise cezaevlerinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları ifadeleriyle karşılaştıklarını bildirdi. Açıklamanın sonunda da AB'nin Libya ile ilişkilerini güçlendirmesi onu insan hakları ihlalleri konusunda bir adım atmaktan öteye teşvik edebileceğini söyleyerek sürecin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Frontex dışında Dublin sistemindeki diğer iki birim ise, Avrupa İltica Destek Ofisi (The European Asylum Support Office/ EASO) ve EURODAC'tir. EASO, ortak bir iltica sisteminin oluşturulmasında

görevliken; EURODAC, 14 yaşından büyük sığınmacıların parmak izlerinin alınarak kimliklerinin kayıt altına alınmasıyla oluşturulan bir sistemdir.

Söz konusu hukuki sürecin varlığına rağmen AB'nin üzerinde uzlaşmış bir mülteci programına sahip olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkelerin birbirinden bağımsız uyguladıkları sığınma süreci prosedürleri ve sığınma sonrası sağlanan imkânların birbirinden ciddi farklılıklar gösteriyor olması AB üyesi ülkelerin ortak bir mülteci politikası benimsemekten uzak tavırlarını örneklendirmektedir. Yine bu noktada Almanya, İngiltere ve Fransa gibi birliğin güçlü ülkelerinin diğer ülkelerin ve sığınmacıların yaşadığı ağır koşullara rağmen sorumluluk almak istememeleri, sürecin işleyişini olumsuz yönde etkilemiş ve yaşanan acıların ağırlığını artırmıştır.

2. Avrupa'nın Mültecilere Yaklaşımı

Avrupa nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan göçmenler, Avrupa'da yükselen aşırı sağdan olumsuz etkilenmektedir. Göçmenlerin yenedünya düzeninde güvenlik sorunu olarak algılanmaları Avrupa'da son dönemde yaşanan bazı olaylarla da perçinlenmektedir. Göçmenlerin suç oranını artırdığı, gittikleri ülke insanın iş bulma imkânlarını olumsuz etkilediği, o ülkenin imkânlarını pervasızca kullanma girişimlerinin olduğu, eğitim seviyesini düşürdükleri gibi ithamlarla var olan önyargılar yeniden üretilmektedir. Bu durum da onların dışlanmaları gerektiği savunusunu güçlendirmektedir. Son zamanlarda bunun siyasete yansması, çoğu Avrupa ülkesinde aşırı sağ partilerin oylarındaki yükselişi şeklinde kendini göstermektedir. Yakın zamanda bu duruma Almanya için Alternatif (AfD) partisinin lideri Frauke Petry'nin *"emniyet güçlerinin ülkeye yasadışı yollardan girmeye çalışan sığınmacıların üzerine gerekirse ateş açmasının yerinde olacağını"* söylemesi örnek olarak gösterilebilmektedir (URL-10). Diğer bir örnek de eski İtalya Başbakanı ve Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi tarafından *"Türkiye'nin elindeki mülteciler adeta bir atom bombası gibi Türkiye ne zaman isterse bunları üstümüze atabilir"* yapılan bu çirkin benzetmenin kullanılmasıyla gerçekleşmiştir (URL-11). Buna benzer olaylar toplum içinde de gözlenmektedir. Örneğin, Almanya'da Güney Dresden'de konaklayacakları yere getirilen mülteciler, otobüsten inmek üzereyken bir grup Alman'ın otobüs çevresinde slogan atarak *"Buranın halkı biziz"* gibi ifadeler kullandığı olay yukarıda bahsedilen ön yargı tutumlarından birisidir (URL-12). Yine Almanya'da Bautzen kentinde sığınmacılar için ayrılan binada çıkan yangını izleyenlerin alkış tutmaları ve gülmeleri artan göçmen karşıtı eylemlerle geçmişteki aşırı sağ eylemlerin yeniden ortaya çıkıyor olabileceği endişesini taşımaktadır (URL-13).

Genel birkaç örnek ardından yaşanan kriz noktasında takındıkları tutum ve birlik içindeki söz hakları bağlamında dört ülke seçilmiştir. Bu ülkelerden Almanya birliğin en güçlü ülkelerinden biri olması ve yaşanan bu olaylarda çoğu Avrupa ülkesinden farklı olarak açık kapı politikası izleyerek süreçte Türkiye'nin de müttefiği pozisyonunda bulunmaktadır. Fransa da güçlü olmasının yanı sıra adından çok söz ettiren Calais kampına sahip olması ve yabancı düşmanlığı yaklaşımıyla dikkat çekici olma özelliğini korumaktadır. Bir diğer ülke İngiltere, az sayıda mülteci kabul etmesi ve sınırlarını ve ekonomisini korumak adına birlikten ayrılma yönünde attığı adımlarla son dönemde bolca tartışılmaktadır. Son ülke olan Macaristan ise sürecin başlangıcından bu yana sınırlarına jiletli tel örme ve İslam düşmanlığı gibi yaklaşımlarıyla gündemde kalmayı sürdürmektedir. Söz konusu ülkelerin siyasi liderlerinin konu hakkındaki öne çıkan ifadeleri üzerinden yaşananlarla ilgili bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

2.1. Almanya

AB'nin en güçlü ülkesi kabul edilen ve Avrupa'nın en fazla mülteci kabul eden ülkesi konumundaki Almanya bu konudaki çelişkili ifadelerini sürdürmektedir. Merkel'in bir konuşmasında mültecilere sınırları kapamanın insanlık suçu olduğunu ve 800 bin kişinin ülkeye gelebileceğini söylemesiyle umut içinde binlerce mültecinin yola düşmesinden sonra Schengen anlaşmasını bir süre askıya alarak sınır kontrollerini başlatmış olması buna gösterilebilecek örneklerin başındadır (URL-14). Daha olumlu tepkiler veren Cumhurbaşkanı Gauck, *"Lübnan'da şu an bir milyondan fazla mülteci yaşıyor. Bu durum ülke nüfusuna oranla Almanya'da 20 milyon insanın yaşaması demektir"*. Demiş ve Almanya'da yaşayan Suriyelilerin sayısının sadece 32 bin olduğunu hatırlatarak mültecilerin yanında bir tavır sergilemiştir (URL-15).

2.2. Fransa

Fransa Başbakanı Manuel Valls, Fransa'nın üzerine düşeni yaptığını ve 2012'den beri Irak'tan 5000, Suriye'den 4.500 kişi kabul ettiğini ifade etmiştir (URL-16). Macaristan Başbakanının mültecilerle ilgili sert sözlerine karşı çıkmasına rağmen Başbakan Valls da ülkeye kabul edilecek sığınmacı sayısının 30 bini geçmeyeceğini belirterek, "*Suriye'deki diktatörlükten kaçan herkesi Avrupa'da ağırlayamayız*" demiştir (URL-17). Yine AB'nin büyük bir risk içinde olduğunu ve sığınmak isteyen herkesi ülkeye aldıklarında "*toplumumuzun istikrarı bütünüyle bozulacak*" ifadesi (URL-18) kendi zihinsel süreçlerinin ortaya çıkması bakımından çarpıcı niteliktedir.

2.3. İngiltere

Mülteci krizinin doruk noktalarından olan 2015'in yaz aylarında Fransa'dan İngiltere'ye "*sürü halinde geçmeye çalışan göçmenleri başarılı olmaları durumunda geri göndereceklerini*" (URL-19) söyleyen ve aşağılayıcı ifadeler kullanan İngiltere Başbakanı Cameron'a çok ciddi eleştiriler getirilmiştir. İnsanların öldüğü tüneldeki tehlikeli yolculuklara rağmen İngiltere ve Fransa arasında ciddi tartışmalara yol açan Manş tüneline kullanarak İngiltere'de daha iyi bir yaşam uman mültecileri durdurmak üzere bir ekibin Cameron tarafından devreye sokulduğu, tünel sınırına çok sayıda güvenlik görevlisini yönlendirildiği dile getirilen cümleler arasındaydı (URL-20). Fakat bunlara rağmen Cameron "*Mülteciler için kimse İngiltere kadar çaba harcamadı*" ifadesini kullanmıştır (URL-21). İngiltere'nin şuanda 5 bin Suriyeliye ev sahipliği yaptığını, daha binlercesini daha kabul edebileceklerini eklemiştir (URL-22). Yakın bir zamanda yaşanan başka bir olay da Avrupa'daki mülteci kamplarındaki kimsesiz üç bin çocuğun kabulüne ilişkin öneri İngiliz parlamentosunca reddedilmiş olmasıdır (URL-23).

2.4. Macaristan

Yaşananların krize dönüştüğü ve AB ülkelerinin sorunun dışında kalamayacağını anladığı Eylül 2015'de Macaristan'ın Sırbistan sınırına tel örgü çekmesi (URL-24) ciddi tepkilere yol açmasına rağmen Macar görevliler ayrımcı ifadelerini sürdürmüştür. Başbakan *Orban* "*Sınırımızı korumalıyız. Her şeyin temeli budur. Macaristan, göçmen durumundan mutlu değil. Avrupa'nın her geleni alacak durumu yok. Bu, Avrupa'nın sonu olur*" demiş ve "*Her ülkenin farklı deneyimleri ve refleksi var. Bize göre ülkeler çok sayıda Müslüman göçmen kabul edebilir. Bu onların tercihidir. Biz istemiyoruz. Biz, ülkemizde çok sayıda Müslüman nüfus istemiyoruz*" şeklinde eklemeye bulunmuştur (URL-25). Yaşanmakta olan sürecin buna benzer çokça örnekle dolu olması Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği'nin de dikkatini çekmiş ve Macar hükümetinin uygulamalarını endişe verici bulduklarını ve görevini hukuka uygun şekilde sürdürmeleri gerektiğini hatırlatan bir açıklamada bulunulmuştur (URL-26).

3. Mültecilerin Barınma Şekilleri ve Kamp Koşulları

AB ülkelerinin çoğunda sosyal haklar kısıtlanmaktadır. Ülkelerin bir kısmı Schengen sisteminden ayrılarak tel örgülerle yeni sınır yönetimleri ortaya koymaktadır. Bu durumda Avrupa'ya diğer yollarla gelen sığınmacılar kapatılan sınır bölgelerinde kendiliğinden oluşan kamplarda yaşam mücadelesi vermektedir. Bu sınır bölgesi kamplarda insanların ne geri ne ileri gidemeden beklemesine göz yumulmakta, olumsuz kamp şartları ve yöre insanının baskılarıyla mücadele verilmektedir.

Kamp olarak planlanan alanların şartları ise kendiliğinden oluşan kamplara göre daha iyi olmaktadır. Bunun yanında söz konusu krizle şehirlerdeki bazı toplu yaşama alanlarının da barınmak için kullanıldığı görülmektedir. Bunlarla benzerlik kurulabilecek bir diğer alternatif de bazı otellerin belediyeler tarafından kiralanarak kampa dönüştürülmesidir. Başka bir seçenek ise, mültecilerin kendi imkânları ile barınma ihtiyaçlarını karşılamalarından oluşmaktadır.

Tablo: Mültecilerin Konaklaması/2013-2015(yılın sonu dahil)²

²a:Yüzdeler 9 milyon mülteci için ulaşılabilir verilere dayanmaktadır. Hesaplamaya bilinmeyen barınma tipleri dahil edilmemiştir.

b:Yüzdeler 12.2 milyon mülteci için ulaşılabilir verilere dayanmaktadır. Hesaplamaya bilinmeyen barınma tipleri dahil edilmemiştir.

c:Yüzdeler 12.3 milyon mülteci için ulaşılabilir verilere dayanmaktadır. Hesaplamaya bilinmeyen barınma tipleri dahil edilmemiştir.

Konaklama türü	Mültecilerin sayısı			Dağılımı			Kadın %			Çocuk %			Kentsel %		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013 a	2014 b	2015 c
Planlanmamış/Yönetilebilen kamplar	3,274,300	3,512,500	3,390,900	34.4	29.3	25.4	50.8	50.5	51.4	56.1	55.7	57.6	7.1	7.0	1.4
Kendiliğinden oluşan kamplar	345,800	487,500	518,600	3.6	4.1	3.9	53.1	52.9	53.3	59.8	56.3	57.1	1.0	0.4	7.6
Toplu Yaşama Alanları	304,300	302,000	301,900	3.2	2.5	2.3	47.6	47.8	45.0	35.1	54.4	46.8	93.9	95.3	87.1
Bireysel Konaklama	5,559,900	7,578,400	8,949,200	58.4	63.2	67.0	47.5	47.9	47.5	45.8	49.0	48.2	88.3	87.3	87.8
Kabul/karşılama kampları	33,900	111,700	197,600	0.4	0.9	1.5	50.5	51.5	51.3	59.3	51.0	54.3	2.8	15.1	10.7
Alt toplam	9,518,200	11,992,100	13,358,200	100.0	100.0	100.0	48.6	49.3	49.2	49.8	50.8	52.2	56.1	61.2	60.0
<i>Bilinmeyen</i>	<i>2,181,100</i>	<i>2,393,200</i>	<i>2,763,200</i>												
Genel toplam	11,699,300	14,385,300	16,121,400												

Kaynak: www.unhcr.org [11.07.2016].

2015 sonunda mültecilerin 10'da 6'sı kentsel alanlarda yaşamaktadır. 2008'den beri devam eden bir trend olarak, mülteciler kentsel alanlarda yüksek oranda bulunmaktadır. Son dört yılda ise bireysel barınma türü yükselmektedir. Yıllık mültecilerin % 67'si bireysel alanlarda yaşamaktadır.

Avrupa'nın mültecilere yaklaşımını anlamının diğer somut şekli de kamp şartlarının olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kamuoyunda adı sıkça duyulmuş kampların ikisinden kısa bilgiler verilmiştir.

3.1. Calais Kampı

Fransa'nın Calais şehrinde Manş tüneline doğru gidilen, Fransızların bataklık diye adlandırdıkları bölgede Suriye, Irak, Afganistan ve Eritre'den gelip İngiltere'ye geçmek isteyenlerin derme çatma çadırlardan kurdukları kamptır. "Jungle" diye adlandırılan bu kampta yaklaşık 6.000 kişi kalmaktadır. Sadece sivil toplum örgütleri ve gönüllüler sayesinde kamuoyunun haberdar olabildiği ve yardım ulaştırılabildiği kamp, hükümet tarafından yok sayıldığından kalıcı olmasının istenmediği izlenimi verilmektedir. Kamptaki kötü şartlar sebebiyle bulaşıcı hastalıklar yayılmakta ve bunların tedavisi için herhangi bir imkân sağlanmamaktadır.

Kamptaki insanlık dışı ortam, barınma veya sağlık meseleleri dışında da farklı boyutlarda yaşanmaktadır. Kamplarda yaşanan tecavüz skandalları durumun vahametini ortaya koymaktadır. Kamptaki görevli yardım yetkilileri son altı ay içerisinde 14- 16 yaş aralığındaki yedi erkek çocuğun tecavüze uğradığını tespit ettiklerini, tedaviye alınan dört çocuğun tecavüz neticesinde gördükleri zarardan dolayı ameliyata ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir (URL-27).

Yine kamptaki mafya oluşumu, uyuşturucu kullanımı ve alım-satımı, fuhuş, insan tacirleri gibi olayların varlığı bilinmesine rağmen hiçbir yaptırımın uygulanmaması ileride açıklanamaz ve önlenemez sorunlarla karşı karşıya kalınmasına sebep olacaktır.

3.2. İdomeni Kampı

Yunanistan'ın Makedonya sınırında yüzlerce mültecinin bekletildiği kamp ikinci bir Calais görüntüsü çizmiştir. Başlangıçta on iki bin sığınmacının beklediği bölgede insanlar kendi imkânları ve yardımlarla hayatlarını sürdürmüştür. Bu sığınmacıların bir kısmı çevredeki diğer kamplara yerleştirilirken kalan kısmı umutla bekleyişlerine devam etmiştir. Kamp geçtiğimiz Mayıs ayında kapatılmıştır. Fakat mültecilerin diğer kamplara aktarılması esnasında sığınmacı taşıyan otobüslerin öne kesilerek Yunan bayrakları taşıyan yaklaşık 100 kişi hükümet aleyhinde sloganlar atmış ve sığınmacıları istemediklerini belirterek sığınmacıların bulunduğu otobüsün önüne kesik domuz başı fırlatmıştır (URL-28).

Kamplara dair çarpıcı bir başka örnek de Köln'de bir acil barınağında güvenlik görevlileri tarafından mülteci kadınların tacize uğradığı iddiasıdır. Bazı mülteciler güvenlik görevlileri tarafından cinsel tacize uğradığını ve onlar duş alırken veya emzirirken onların fotoğraflarını çektiklerini ve videoya aldıklarını, onları cinsel ilişkiye girmeye ikna etmeye çalıştıklarını iddia etmişlerdir. Bu bağlamda Ocak ayında Uluslararası Af örgütü tarafından yaklaşık 40 mülteci kadınla görüşülerek hazırlanan araştırmada savaş ve sonrası dönemden en çok etkilenen kadınlar ve çocuklar olduğu ifade edilmiştir. Kadınların yüzlerce erkekle aynı banyo ve duşları kullanmak ve aynı yerde uyumak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir (URL-29).

SONUÇ

Çalışma Avrupa'daki mültecilerin genel durumu hakkında temel veriler sağlamakta ve Avrupa'nın yaşananlarla yüzleşme sürecine dair kısa bilgi vermektedir. Bunu ülkelerin bağlı olduğu hukuki süreçleri kısaca belirterek yaşananların hukuki çerçeveye ilişkisi desteklenmektedir. Bununla bağlantılı olarak süreçte öne çıkan ülkelerin yaklaşımları ve yaşanan ihlaller de değerlendirilerek genel bir çerçeve çizilmektedir. AB ortak göç ve sığınma politikası pek çok aşamadan geçmiş olmasına rağmen ortak bir politikada uzlaşılammıştır. Bu uzlaşılammamanın sebeplerinden biri birlik üyesi ülkelerin alınan kararlar neticesindeki uygulamaları kendi iç hukuklarına aktarma noktasındaki isteksizliğidir. Bununla birlikte kararların uygulanıp uygulanmadığını denetleyecek bağımsız bir mekanizmanın yoksunluğu da bunu olumsuz yönde etkilemektedir. Ortaklığın sağlanamaması söz konusu kişileri olumsuz etkilemekte ve verdikleri hayatta kalma mücadelesi içerisinde başka bir basamak oluşturmaktadır. Milli çıkarların ön planda tutulduğu bir yaklaşımdan öte tüm insanlık için faydalı olabilecek kararlar alınmalıdır. Yaşanan krizin başlangıcından bu yana sorumluluk alma noktasında isteksiz davranan çoğu AB ülkesinin belirlenen üçüncü ülkeler ve geri kabul anlaşmaları ile çözüm arayışına girdiği düşünülmektedir. Fakat bu aşamada insan hakları ihlallerinin en aza indirilmeye çalışılarak ve dengelerin doğru dağıtıldığı bir ortaklık zemininde vicdanlı bir diyalog çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Çalışmanın sonuçlarından biri, AB'nin ortak bir sığınma ve göç politikası kurmasının gerekliliğidir. Yine bu bağlamda ülkelerin uygulamalarının hukuki sürece uygunluğunu denetleyecek bağımsız bir mekanizmaya duyulan ihtiyaç da öne çıkmaktadır. Temel haklara duyarlı bir hukuki çerçeve üzerine oturtulan politikaların sığınmacıların kırılabilirliğini azaltarak sürece olumlu katkı sunacağı sonucuna varılmaktadır. Mülteci ve sığınmacı tartışmaları, dışsallaştırma perspektifi dışında AB'nin sahip olduğunu iddia ettiği demokrasi ve insan hakları gibi değerler üzerinden yürütülerek söz konusu değerlerle uyumlu politikalar üretilmelidir.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar

- Köşer Akçapar, Şebnem (2015), "Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu", Küreselleşme Çağında Göç Kavramları, Tartışmalar, Der: Öner, S.Gülfer ve N.Aslı Şirin, İstanbul: İletişim yayınları, S.563-575.
- İbrahim, Maggie (2005), "The Securitization of Migration: A Racial Discourse", International Migration, 43 (5), S. 163-184.
- Ekşi, Nuray (2016), Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları.

İnternet Kaynakları

- URL-1: NTV, (2015), İtalya'da 'kaptansız' gemi alarmı, <http://www.ntv.com.tr/dunya/italyada-kaptansiz-gemi-alarmi,eC3eD47oMU6NOQZw567fLQ>, 17.07.2016.
- URL-2: UNHCR, (The UN Refugee Agency), (2016), Global Trends Forced Displacement in 2015, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>, 17.07.2016.
- URL-3: MİLLİYET,(2015), Avrupa'da göç yolu değişti, <http://www.milliyet.com.tr/avrupa-da-goc-yolu-degisti-gundem-2118679/>, 11.07.2016.
- URL-4: IOM, (Uluslararası Göç Örgütü), (2009),Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü, [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf), 10.07.2016.
- URL-5: UNHCR, (The UN Refugee Agency), (2009), Mülteci kimdir?, <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=29>, 10.07.2016.
- URL-6: t24, (2015), Macaristan Dublin kararnamesini bozdu, <http://t24.com.tr/haber/macaristan-dublin-kararnamesini-bozdu,300664>, 10.07.2016.
- URL-7: TRT HABER, (2015), Sığınmacı krizi Dublin Sözleşmesi'ni askıya aldırdı, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/siginmaci-krizi-dublin-sozlesmesini-askiya-aldirdi-202696.html>, 10.07.2016.
- URL-8: HÜRRIYET, (2013),İtalya açıklarında tekne faciası, <http://www.hurriyet.com.tr/italya-aciklarinda-tekne-faciasi-24841393>, 10.07.2016.
- URL-9: AMNESTY INTERNATIONAL (Uluslararası Af Örgütü), (2016), EU risks fuelling horrific abuse of refugees and migrants in Libya, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/06/eu-risks-fuelling-horrific-abuse-of-refugees-and-migrants-in-libya/>, 11.07.2016.

- URL-10: BBC, (2016), Alman siyasetçiden 'Polis gerekirse sığınmacılara ateş açmalı' çağrısı, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160131_almanya_siginmaci, 17.07.2016.
- URL-11: SABAH, (2016), Türkiye'deki mülteciler için çirkin benzetme!, <http://www.sabah.com.tr/dunya/2016/04/19/turkiyedeki-multeciler-icin-cirkin-benzetme>, 11.07.2016.
- URL-12: BBC, (2016), German police justify handling of migrant bus incident, <http://www.bbc.com/news/world-europe-35622199>, 11.07.2016.
- URL-13: IBTIMES, (International Business Times), (2016), Migrant crisis: Anti-refugee mob cheers as German migrant shelter burns in possible case of arson, <http://www.ibtimes.co.uk/migrant-crisis-anti-refugee-mob-cheers-german-migrant-shelter-burns-possible-case-arson-1545186>, 11.07.2016.
- URL-14: TRT HABER, (2015), Almanya 'kapıyı en sert kapatan ülke' oldu, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/almanya-kapiyi-en-sert-kapatan-ulke-oldu-203596.html>, 11.07.2016.
- URL-15: HÜRRİYET, (2014), Alman cumhurbaşkanından ülkesinin mülteci politikalarına sert eleştiri, <http://www.hurriyet.com.tr/alman-cumhurbaskanindan-ulkesinin-multeci-politikalarina-sert-elestiri-26723590>, 11.07.2016.
- URL-16: BBC, (2015), "Hangi Avrupa ülkesi kaç Suriyeli kabul etti?!", http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150615_suriye_multeci_avrupa, 11.07.2016.
- URL-17: TRT HABER, (2015), "İki yıl içinde 30 binden fazla sığınmacıyı kabul edemeyiz", <http://www.trthaber.com/haber/dunya/iki-yil-icinde-30-binden-fazla-siginmaciyi-kabul-edemeyiz-205297.html>, 11.07.2016.
- URL-18: BBC, (2016), "Fransa Başbakanı Valls: AB tehlikede", http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160122_fransa_ab_tehlikede, 11.07.2016.
- URL-19: MİLLİYET, (2015), Cameron göçmenleri insan olmaktan çıkardı, <http://www.milliyet.com.tr/cameron-gocmenleri-insan-olmaktan/dunya/detay/2095135/default.htm>, 11.07.2016.
- URL-20: NTV, (2015), İngiltere mültecileri "Cobra" ile durduracak, <http://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/ingiltere-multecileri-cobra-ile-durduracak,-bklM99qE6apeDI42a5Vg>, 11.07.2016.
- URL-21: BBC, (2016), Cameron: Mülteciler için kimse İngiltere kadar çaba harcamadı, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160504_cameron_multeci_cocuklar, 11.07.2016.
- URL-22: HÜRRİYET, (2015), Cameron: Binlerce mültecinin İngiltere'ye girişine izin verilecek, <http://www.hurriyet.com.tr/cameron-binlerce-multecinin-ingiltereye-girisine-izin-verilecek-29987852>, 11.07.2016.
- URL-23: BBC, (2016), İngiltere, 3 bin çocuk mülteciyi alma önerisini reddetti, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160426_ingiltere_multeci, 11.07.2016.
- URL-24: HABER TÜRK, (2015), Macaristan Sırbistan sınırındaki duvar tepki çekti, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1122916-macaristan-sirbistan-sinirindaki-duvar-tepki-cekti>, 11.07.2016.
- URL-25: SPUTNİK, (2015), Macaristan Başbakanı: Ülkemizde fazla Müslüman istemiyoruz, <http://tr.sputniknews.com/avrupa/20150903/1017542279.html>, 11.07.2016.
- URL-26: AA, (Anadolu Ajansı),(2016), BMMYK Macaristan Basın Sözcüsü Simon: Macaristan'ın izlediği mülteci politikası endişe verici, <http://aa.com.tr/tr/dunya/bmmyk-macaristan-basin-sozcusu-simon-macaristanin-izledigi-multeci-politikasi-endise-verici/594755>, 11.07.2016.
- URL-27: INDEPENDENT, (2016), Calais Jungle refugee children being raped in camp, aid workers claim, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/calais-jungle-refugee-children-being-raped-in-camp-aid-workers-claim-a6912711.html>, 11.07.2016.
- URL-28: HABER TÜRK, (2016), İdomeni'deki sığınmacılar alternatif kamplara taşınmaya başladı, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1215581-idomenideki-siginmacilar-alternatif-kamplara-tasinmaya-basladi>, 11.07.2016.
- URL-29: AMNESTY INTERNATIONAL, Uluslararası Af Örgütü, (2016), Female refugees face physical assault, exploitation and sexual harassment on their journey through Europe, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/01/female-refugees-face-physical-assault-exploitation-and-sexual-harassment-on-their-journey-through-europe/>, 11.07.2016.